

## EĞİTİM FAKÜLTESİ MEZUNLARININ HİZMET - İÇİ SORUNLARI

Asis. Adil TÜRKOĞLU \*

Bu çalışma 1969 ve 1970 yıllarında Eğitim Fakültesinden mezun olanların hizmet-içi sorunlarını incelemek üzere yapılmıştır. Amaç, mezunların, özellikle ülkemiz için yeni olan eğitim uzmanlığı alanlarında Türk Eğitim Sistemine olan katkıları hakkında fikir vermek ve etkinlikle çalışabilmeleri için önerilerde bulunmaktadır.

### Fakültenin Kuruluşuna İlişkin Genel Bilgi:

Türkiyede Eğitim Fakültesi kurulması fikri 1956 yıllarından itibaren bir taraftan Orta Doğu Teknik Üniversitesi kuruluşunda gerçekleşmiş diğer taraftan İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde uzun süre tartışma konusu olmuştur.

Millî Eğitim Bakanlığının üniversite temsilcileriyle yapmış olduğu toplantılarda akademik ve meslekî yönden yeterli öğretmene duyulan ihtiyaç öne sürülmüş, 7. Millî Eğitim Şurasında uzmanlık alanlarına eleman yetiştiren, özerk bir Eğitim Bilimleri Yüksek Okulu kurulması öngörülmüştü.

Ankara Üniversitesi başlangıçta modern eğitim bilimlerinde bir araştırma enstitüsü kurma fikrinde durmuş isede 1964 yılında Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen yetiştirme, araştırma ve uzmanlık fonksiyonlara eleman yetiştiren bir Eğitim Fakültesi kurulması fikrinde ısrar etmiştir. Ve 1965 yılında böyle bir kuruluş faaliyete geçmiştir.

Fakülte halen kuruluşunun 7. yılını doldurmak üzeredir; ve üç devre mezun vermiştir.

Günümüzde Millî Eğitim sistemlerinde tüm hizmetlerin öğretmenlik için yetiştirilmiş olan elemanlar tarafından yürütülemeyeceği, bazı eğitim hizmetleri için özel bir yetiştirme gerektiği üniversal bir olgudur.

\* Eğitim + Programları ve Öğretim Bölümü Asistanı.

Bu sebeple Eğitim Fakültesi fikri öğretmenliği kalite kazandırma yanında modern eğitim teorilerinin uygulamaya iletilmesinde beceri sahibi elemanların yetiştirilmesinide içermektedir.

Keza eğitim üzerinde çalışan millî ve milletler arası kuruluşlar, bugün, eğitimde icrayı araştırmaya dayamak gerektiği üzerinde müt-tefiktir. Dolayısıyla Eğitim Fakültesi bir kuruluş olarak önemli bir boşluğu doldurmayı amaç edinmiştir.

Fakültenin amaçları kuruluş kanununda şöyle belirtilmiş bulun-maktadır.

1- Modern eğitim bilimlerinin ışığında bilimsel araştırma yap-mak.

2- Ortaokul ve liselere ve bunlara denk olan okullara, öğretmen yetiştiren kurumlara meslek dersi öğretmeni yetiştirmek.

3- Üniversite öğrencilerinden ileride öğretmen olmak isteyenlere "Meslek Formasyonu Sertifikası" vermek.

4- Mevcut öğretmen ve idarecilerin kendi ihtisas alanlarının za-man içindeki gelişmelerine paralel olarak hizmet-içi yetiştirilmeleri ve bu yetişmenin belirli bir düzene bağlanması.

5- Eğitim bilimlerindeki modern gelişmelerin ortaya çıkardığı çeşitli ihtisas bölümlerine eleman yetiştirmek.

Bu amaçları gerçekleştirmek için Fakülte dört tip program uygu-lamaktadır.

i) Lisans Programı: Dört yıl süreli olan bu programın amaçları ilköğretmen okullarına meslek dersi öğretmeni ve aşağıdaki uzmanlık alanlarına eleman yetiştirmektir.

- 1- Eğitim Programları ve Öğretim
- 2- Halk eğitimi
- 3- Eğitim Plânlaması
- 4- Özel Eğitim
- 5- Eğitimde Psikolojik Hizmetler

Lisans programı sekiz sömestr halinde ve kredi sistemine göre dü-zenlenmiştir. Bu programıda özellikle beşinci sömestrden itibaren uygulama çalışmaları hemen hemen teoriye yakın ölçüde yer verilmiş bulunmaktadır.

ii) Öğretmenlik Formasyonu Sertifikası

Mezun olduktan sonra öğretmen olacak üniversite öğrencilerine öğretmenlik formasyonu sertifikası verilmesi, Eğitim Fakültesinin önemli çalışmalarından olup amacı, orta öğretim ikinci devresinde öğretmenlik yapacaklara meslek formasyonu kazandırmaktır.

Millî Eğitim Bakanlığının ihtiyaç duyduğu alanlara öncelik tanımak suretiyle Fakülteye çeşitli fakülte ve yüksek okullardan her yıl fakültenin kapasitesine ve Millî Eğitim Bakanlığının ihtiyacına göre "Öğretmenlik Formasyonu Programına" öğrenci alınmaktadır. Fakültenin fiziki olanakları çok sayıda öğrencinin bu programa alınmasına engellemektedir.

Bu programa 1967 - 1968 yılında 1183, 1968 - 1969 yılında 146 1969 - 1970 yılında 40, 1970 - 1971 yılında 57, öğrenci kaydolmuştur.

Öğretmenlik formasyonu programına kaydolun öğrenciler lisans seviyesinde temel meslek derslerine ek olarak yedi akademik alanda özel öğretim metodolojisi görme ve altı haftalık uygulama yapma durumunda dır.

### iii) Lisans - Üstü Eğitim Programı

Lisans üstü Eğitim programı iki aşama halinde verilmektedir.  
1- Yüksek Lisans 2- Doktora

Eğitim Fakültesi, lisans üstü eğitim programlarının özelliği memleketimizde ilk defa ihtisas programlarını çeşitli öğretmen yetiştiren kuruluşların mezunlarına açmış bulunmaktadır. Bu bakımdan bu program hizmet-içi eğitimde bir pota vazifesi görmektedir.

Lisans üstü eğitimin ilk aşaması olan yüksek lisans çalışmaları:

- a- Çalışmakta olan eğitimciler için hizmet-içi etkinlik kazandırmak
- b- Uzmanlık hizmetlerine eleman hazırlamak
- c- Yüksek okullara öğretmen yetiştirmek
- d- Daha ileri seviyede ihtisas yapacak elemanları teşhis etmek üzerinde durmaktır.

Halen eğitimde yüksek lisans programına kayıtlı olan 760 öğrenci bulunmaktadır.

Doktora programında 1971 - 1972 yılında 14 öğrenci bulunmaktadır. Bunun 6 sı asistan 8 i yüksek okullardan gelen öğretim elemanlarıdır.

T A B L O : I  
E.F Mezunlarının Hizmet Kategorilerine göre Dağılımı

Mezun Olduğu Yılı	M.E.B. Merkez Teşkilatında Çalışanlar		İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde Çalışanlar		Rehberlik Merkezleri ve Okullarda Rehberlik Servislerinde Çalışanlar	Meslek Dersleri Öğretmeni Olanlar	Kamu Sektöründe Çalışanlar	Asistan	Askerlik ve başka İşler	TOPLAM						
	N	%	N	%						N	%	N	%			
1969	10	11.4	12	13.6	5	5.7	7	8	13	14.8	4	4.5	29	32.9	88	100
1970	21	11.3	64	34.4	20	10.8	56	30.1	8	4.3	4	2.2	13	6.9	186	100
TOPLAM	31	11.3	76	27.7	28	10.2	61	22.3	7	2.6	8	2.9	42	15.3	274	100

## iv) Eğitim ve Toplum Araştırmaları Enstitüsü

Eğitim politikamızın tayinine yardımcı araştırmalar yapmakla görevlidir. Bu enstitü "Memleketimizde yaygın ve örgün eğitimi" toplum koşulları ile bağıntılı olarak incelemek toplumsal çevre ile eğitim kurumları ve sistemleri, arasındaki etkileşmeler, bilimsel metodun objektifliği içinde ele alarak, bunlar hakkında güvenilir bilgiler sağlamak suretiyle eğitime hizmeti amaç edinmiştir.

Çalışmamız 1969 - 1970 lisans mezunlarını konu olarak almıştır. Faaliyete geçmeden önce Eğitim Fakültesinin kuruluş ve çalışmalarıyla ilgili tüm dökümanlar etüd edilmiş ve örnekleme esas teşkil edecek sayısal veriler toplanmıştır.

*EVREN*

1969 öğretim yılında eğitim lisansı alan 88, 1970 öğretim yılında eğitim lisansı alan 186 öğrenci olmak üzere toplam 274 mezun öğrencidir.

Bu mezunların dağıldıkları hizmet alanları Tablo 1 de gösterilmiştir. Tablo 1 de başka işler sütununa askerlik hizmetini ifa edenler dahildir.

Mezunların çalıştıkları yerlerdeki hizmetleri konusunda ayrıntılı bilgiler aşağıdadır.

Bunlar Millî Eğitim Bakanlığında çeşitli kuruluşlarda görevlendirilmişlerdir:

## 1- Merkez Teşkilâtında % 11.3

- a) Bütçe Plânlama Dairesi
- b) Meslekî ve Teknik Etüd ve Programlama Dairesi
- c) Organizasyon ve Medot Birimi Müdürlüğü
- d) Orta Öğrenim Genel Müdürlüğü
- e) Özlük İşleri Genel Müdürlüğü

2- Millî Eğitim Müdürlüklerinde uzmanlık bürolarında uzman yardımcısı "Halk Eğitimi Başkanlıklarında görevlendirilenler dahil" % 37.9

3- İlerdeki rehberlik merkezleri, Rehberlik servislerinin kurulduğu okullarda % 22.3

T A B L O : II  
E.F. Mezunlarından Örneklemeye Girenler

Mezun Olduğu Yıl	M.E.B. Merkez Teşkilatında Çalışanlar		İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde Çalışanlar		Rehberlik Merkezleri ve Okullarda Rehberlik Servislerinde Çalışanlar	Meslek Dersleri Öğretmeni Olanlar	Kamu Sektöründe Çalışanlar	Asistan	Askerlik ve başka İşler	TOPLAM
	N	%	N	%						
1969	4	14.8	10	37.0	4	14.8	—	—	—	27
1970	8	10.4	28	36.4	9	11.6	2	5.2	—	77
TOPLAM	12	11.5	38	36.6	13	12.5	7	6.7	8	104

- 4- Meslek dersleri öğretmenlikleri % 2.6
- 5- İktisadi Devlet Teşekkülleri % 7.7
- 6- Asistan 9.29

Tablo III, 1969 ve 1970 yıllarında Eğitim Fakültesinden mezun olanların

- i) Hizmetlere göre dağılımı
- ii) Bu dağılımda örnekleme girenleri göstermektedir..

Görüleceği üzere 1969 yılı mezunlarının büyük bir yüzdesi halen askerlik dahil çeşitli işlerde çalışmaktadırlar. % 29 bunu % 22.7 ile il millî eğitim müdürlüklerinde uzman yardımcısı olarak atananlar izlemekte ve % 14.8 oranında mezun iktisadi devlet teşekküllerinde çalışmaktadır. 1970 yılı mezunlarında bu yüzdeler farklılık göstermektedir. Mezunların büyük bir kısmı % 45.2 il millî eğitim müdürlüklerinde, % 30.1 i ise rehberlik merkezleri ve okullarda rehberlik servislerinde çalışmak üzere atandıkları görülmektedir. 1970 yılı mezunlarından iktisadî devlet teşekküllerine rağbet edenlerin yüzdesi bir hayli düşmüştür. Merkez teşkilâtında çalışanların yüzdesi sabit kalmış, buna rağmen asistanların yüzdesinde bir düşme olmuştur.

Eğitim Fakültesi kuruluş kanununun temel öğelerinden birisi olmasına rağmen, 1969 da % 8 oranında meslek dersi öğretmenliği görevi 1970 devresinde sifira inmiştir.

1969 yılı mezunlarından örnekleme girenlerin en büyük oranı Eğitim Fakültesinde asistan olarak çalışanlardır. Bunu Millî Eğitim Müdürlüklerinde uzman yardımcısı olarak çalışanlar ve iktisadî devlet teşekküllerinde çalışanlar izlemektedir.

1970 yılında ise atandığı yerden örnekleme giren en büyük yüzde sırasıyla asistanlar, rehberlik hizmetleri, il millî eğitim müdüriüğü uzman yardımcıları ve merkez teşkilatında görevli olanlardır.

Örneklemeye Dahil Edilenlere Uygulanan Araçlar:

Örnekleme: Tablo : II de görüleceği üzere çalışmamıza 1969 mezunlarından 27, toplam mezun sayısının % 27 si, 1970 mezunlarından 77 kişi toplam mezun sayısının % 39.2 si katılmıştır. Hizmet alanlarına göre mezunlardan gelen cevaplar aşağıda gösterilmiştir.

Bu çalışma için başlıca iki teknik kullanılmıştır.

- 1) Görüşme tekniği
- 2) Anket tekniği

T A B L O : III

E.F. Mezunlarının Hizmetlere Göre Dağılımı  
ve Örneklemeye Girenler

( M ) Mevcut

(ÖG) Örneklemeye giren

(% ) Örneklemeye giren %

Mezun Olduğu Yıl	M.E.B. Merkez Teşkilatında Çalışanlar	İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde Çalışanlar		Rehberlik Merkezleri ve Okullarda Rehberlik Serbislerinde Çalışanlar	Meslek Dersleri Öğretmeni Olanlar	Kamu Sektöründe Çalışanlar	Asistan	Askerlik ve başka işler	TOPLAM
		Millî Eğitim	Halk Eğitimi						
1969	M.Ö.G % 10 4 40	M.Ö.G % 12 10 83.3	M.Ö.G % 8 4 50.	M.Ö.G % 5 -- --	M.Ö.G % 7 -- --	M.Ö.G % 13 5 38.5	M.Ö.G % 4 4 100	M.Ö.G % 29 -- --	M.Ö.G % 88 27 30.7
1970	21 8 38.1	64 28 43.8	20 9 45.	56 26 46.4	--	8 2 25.0	4 4 100	13 -- --	186 77 414



22 Mart 1971 yılında Ankara da toplanan mezunlarla bireysel olarak ve grup halinde görüşmeler yapılmış, 21 Ağustos 1971 de aynı çalışma İzmirde yapılmıştır. Her mezuna bir anket posta ile gönderilmiştir. Anketlerin geliştirilmesinde başlıca üç esasa göre hareket edilmiştir.

1- Mezunun görevinin saptanması ve fonksiyonu hakkında bilgi edinilmesi.

2- Mezunun karşılaştığı sorunların saptanması

3- Mezunun önerileri

Bu esaslara göre 20 maddelik bir skala geliştirilmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki kesiminde uygulanan araçların sonucunda elde edilen bulguların hizmet alanlarına göre dağılımı verilmektedir.

### MEZUNLARIN HİZMET İÇİ SORUNLARI:

Bütün hizmet alanları için, özellikle Millî Eğitim teşkilatında yeni kurulmuş bir fakültenin belli iş ihtisas bölümlerine göre yetişmiş elemanların görevlendirildiği yeni alanlar için, şüphesiz bir takım hizmet içi sorunlar olacaktır.

Bir eğitim sistemi içinde belli fonksiyonları ifade eden bir takım mevkiler ihdas edip, bu kadrolara başka hizmetler için yetişmiş elemanların atanmasının hiç bir anlamı yoktur.

Eğitim Fakültesi, okullarda artan öğrenci sayısı karşısında ortaya çıkan ve öğretmenlik yanında bazı eğitsel beceriler isteyen hizmet alanları için eleman hazırladıktan sonradır ki bu fonksiyonlar için kadro talebinde bulunmuştur.

Her hizmetin öğretmene gördürüldüğü bir sistem içinde yeni tip bir elemanın yer alması kolay bir iş değildir. Bu iki yönden güçlük arz etmektedir.

Önce genç uzman yardımcıları ve eğitimciler kendilerini yönetecek biçimde yetişmiş bir kadro ile çalışmamaktadırlar.

Kaza, mezunlar, idari hiyerarşi nedeniyle inisiyatif sahibi de değildirler ve aslında merkezi bir eğitim sisteminde böyle bir durumda beklenemez.

Bu nedenlerle sorunların mevcut olması tabiidir. Bu incelemede sorun, yapıcı anlamda çözümlenmesi mümkün durumlar karşılığı olarak kullanılmıştır.

Sorunlar hizmet kategorilerine göre cetvelenmiştir.

#### i) İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde Uzman Yardımcısı Olarak Çalışanlar

a. Tablo: VI da görüldüğü üzere % 59.3 oranında çevreleri tarafından benimsenmişlerdir. Bu mezunların fakültede aldıkları eğitim ve kültür dolayısıyla çalıştıkları yerlerde kolay uyum yaptıklarını ve iyi ilişkiler kurduklarını kendilerini kolayca kabul ettiklerini göstermektedir.

b. Mezunlar genellikle bağlı buldukları millî eğitim müdürlerinden bilimsel alanda destek gördüklerini ifade etmemekle beraber büyük ölçüde Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatının ilgili daireleri tarafından yönetilme ihtiyacını belirlemektedirler.

Bu durum, il millî eğitim müdürlerinin uzman istihdam etmek için Millî Eğitim Bakanlığı ilgili araştırma dairelerinden yönerge talep ettiğini de açıklamaktadır.

c. Mezunların uzmanlık hizmetlerinin uygulaması üzerinde geniş ölçüde mütereddit oldukları görülmektedir. Uzmanlık hizmetlerini ayrıntılı bir şekilde veren yönetmelik yenidir. Bu nedenle illerde henüz uzmanlık büroları kurulmamıştır,

Bu geçikmenin telafisi için, Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatının illerdeki eğitim sorunlarının çeşitli yönlerden toplanması gereğine inanması ve icranın, eğitime ilişkin kararları bu veriler üzerine dayandırması gerekmektedir.

Bu ise, Merkez Teşkilatındaki Araştırma bu Plânlama bürosunun çeşitli uzmanlık alanlarında bütün Türkiye'de aynı bilginin toplanması için standart araçlar geliştirilmesi ile mümkün olacaktır.

d. Mezunların % 57.9 u ilk öğretmen okullarında meslek dersleri öğretmenliği yapmamakla birlikte, sorunları daha iyi saptamak amacıyla öğretim yükü almak istemektedirler.

#### ii) Halk Eğitimi Başkanlıklarında Uzman Yardımcısı Olarak Çalışanlar:

a. % 76.9 oranında çevreleri tarafından benimsenmişlerdir. Bu mezunların, çalıştıkları yerlerde kişisel uyum yaptıklarını göstermektedir.

**T A B L O : I V**  
**MEZUNLARIN HİZMETİ-İÇİ SORUNLARI**

(Örnekleme göre %)

(E) Evet  
(B) Belirsiz  
(H) Hayır  
(C) Cevapsız

Ö N E R İ L E R	İl Millî Eğitim Md. Uzman Yrd.			Halk Eğitim Başk. Uzman Yrd.			Rehberlik Hizmetl. Uzman Yrd.			Merkez Teşkilatında Çalışan Uzman Yrd.			Kamu Sektörü Eğitim Uzman Yrd			
	E	B	H	E	B	H	E	B	H	E	B	H	E	B	H	C
1- Çevrem tarafından benimsendim	59.3	30.2	6.3	4	76.9	15.4	7.7	—	50	46.2	3.8	—	—	8.3	—	—
2- Bağı olduğum müdür tarafından destek görmekteyim	23.9	18.7	43.8	13.5	46.1	30.8	31.1	—	34.6	7.7	50	7.7	25	8.4	25	417
3- M. E. B. Merkez teşkilatından gelen direktif ve genelgeler görevime yön vermektedir	22.9	17.6	47.9	12.5	15.4	15.4	69.2	—	23.1	19.2	42.3	15.4	25	25	25	25
4- Görevim uzmanlık yönetmeliğine uygundur.	29.7	24.5	33.3	12.5	19.2	23.1	53.8	3.9	38.5	40.4	9.6	11.5	58.4	8.3	25	8.3
5- Uzmanlık alanında il ölçüsünde problemler saptamaktayım.	31.2	7.3	52.1	9.4	30.8	15.4	53.8	—	19.2	15.4	65.4	—	—	—	—	—
6- Henüz illerde uzmanlık büroları kurulamamıştır.	94.7	2.6	2.6	—	84.6	—	—	15.4	92.3	7.7	—	—	—	—	—	—
7- İlk öğretmen okullarında meslek dersi öğretmenliği yapmaktayım.	39.5	2.6	57.9	—	15.4	—	84.6	—	11.5	3.8	84.7	—	16.7	—	83.3	—
8- Eğitim uzmanları öğretim yükü almahdr.	76.8	4.2	17.7	—	76.9	—	23.1	—	73.1	—	26.9	—	66.6	—	16.7	16.7

b. Mezunlar bağı buldukları halk eğitim başkanlıklarından destek görmektedirler. Ancak Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütünün ilgili dairesinden gelen direktif ve genelgeler birbirine zıt olmaktadır.

Bu, halk eğitim başkanlıklarında uzmanların etkinlikle çalışabilmeleri için, millî Eğitim Bakanlığı ilgili dairelerinden yönerge talep ettiklerini açıklamaktadır.

c. Uzmanlık hizmetlerine yön veren yönetmeliğin yeni olması dolayısıyla ilerde henüz uzmanlık büroları kurulmamış olup henüz uzmanlık alanında il ölçüsünde problemler saptanamamaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütünün illerdeki halk eğitim sorunlarının çeşitli yönlerden toplanması gereğine inanması ve icranın halk eğitimine ilişkin kararları bu veriler üzerine dayandırması gerekmektedir.

Bu durum merkez örgütündeki, ilgili örgütün çeşitli halk eğitim alanlarında Türkiye'de aynı bilginin toplanması için standart araçlar geliştirmesi gereğini ortaya koymaktadır.

d. Mezunlar ilk öğretmen okullarında meslek dersleri öğretmenliği yapmamaktadırlar % (84.6), genellikle bu kurumlarda öğretim yükü almak istemektedirler % 76.9) Her ne kadar ilk öğretmen okullarında meslek dersleri öğretmenliği yapmamakta iseler de, görevleri gereği konferanslar vermekte ve kurslarda öğretmenlik yapmakta olduklarından öğretim fonksiyonunu böylece yerine getirdikleri söylenebilir.

### iii) Rehberlik Hizmetlerinde Çalışan Uzman Yardımcıları:

a. Bu uzmanlar da çevreleri tarafından benimsenmişlerdir (% 76.9). Bu, her 500 mevcutlu liseye bir rehber uzmanın gerekliliği yolunda alınması istenen kararın uygulamada geçerliliğini göstermektedir.

b. Mezunlar genellikle bağı buldukları okul müdürleri ve rehberlik merkezi başkanlarından bilimsel alandan destek gördüklerini ifade etmemekle beraber (% 50) Millî Eğitim Bakanlığının ilgili daireleri tarafından yönetilmek istemekte ve Bakanlıktan gelen direktif ve genelgelerin görevlerine yön vermediğini söylemektedirler (% 42.3)

c. Rehberlik merkezlerindeki uzmanlık hizmetlerine yön veren yönetmeliğin yeni olması, okullardaki rehberlik servislerindeki hizmetleri belirleyen bir tüzüğün bulunmaması, uzmanlık hizmetlerinin uygulanışında tereddütlere yol açmaktadır (% 38.5)

Bu tereddütlerin kalkması için Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma Plânlama Örgütünün, rehberliğe ve mesleğe ilişkin sorunların çeşitli yönlerden saptanması üzerinde durması gerekmektedir.

d. Mezunlara ilk öğretmen okullarında meslek dersi öğretmenliği verilmemiştir (% 84.7). Öğretim yükü almak hususunda istek görülmektedir. Bu hizmet alanlarında çalışan mezunların çocuklardan ve gençlerden uzak kalmaları doğru olmayacağından, öğretim yükü almalarında fayda görülmelidir.

iv) Merkez Örgütünde Çalışan Uzman Yardımcıları:

a. Bu mezunlarda % 91.7 oranında çevreleri tarafından benimsenmişlerdir. Bu mezunların Merkez Örgütünde uygun bir çalışma atmosferi anlayış ve destek gördüklerini ve kolaylıkla uyum yaptıklarını göstermektedir.

b. Merkez Örgütünde çalışan mezunlara, bağlı oldukları daire müdürleri ve başkaları tarafından bilimsel alanda destek görüp, görmedikleri sorulduğunda % 41.7 oranında cevap alınamamıştır. % 25 oranında ise destek görüldüğünden söz edilmektedir.

c. Mezunların % 58.4 ü görevlerinin uzmanlık yönetmeliğine uygun olduğunu ifade etmektedir.

d. Merkez Örgütünde çalışanları görevleri dolayısıyla ilk öğretmen okullarında meslek dersleri öğretmenliği yapamamaktadır. Çoğunluğu öğretim yükü almak istemekle beraber bu istek günün personel kanunu mevzuatına uygun düşmemektedir.

v) Kamu Sektörü:

a. Bu uzmanlarda çevreleri tarafından benimsenmişlerdir. (% 42) Bu kamu kuruluşlarının eğitim servislerinin de eğitimde uzman olarak yetişen elemanlara olan ihtiyacını göstermektedir.

b. Mezunlar bağlı oldukları müdürlerin eğitimci olmamalarından dolayı destek görmemektedirler.

c. Kamu kuruluşlarında eğitim servislerinin kurulmasına ilişkin kanunun tam uygulanmaması uzmanlık hizmetlerinin uygulanmasında tereddütlere yol açmaktadır (% 28.6)

Bunun için kamu kuruluşlarının genel müdürlerinin eğitim servislerine ilişkin sorunları bir an önce çözmeleri ve üzerinde durmaları gerekmektedir.

d. Mezunların % 42.8 i öğretim yükü almak istemektedirler.

## MEZUNLARIN ÖNERİLERİ

Sorunların saptanması için yapılan çalışmalara ek olarak, mezunların sorunlarının çözümü için önerileride araştırıldı. Bu öneriler Tablo (V) te hizmet kategorilerine göre verilmiştir. Bu kesimde öneriler konusunda açıklamalara yer verilecektir.

i) İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde Uzman Yardımcısı Olarak Çalışanlar:

a. Mezunların % 92 si illerde uzmanlık bürolarının kurulmasını, çalışmaların, Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü tarafından yönetilmesini ve bunun için merkez örgütü ile gerekli bağlantının kurulmasını arzu etmektedirler.

Eğitim hizmetlerinin daha rasyonel görülmesi için uzmanlık büroları kurulmalıdır. Bakanlık Merkez Örgütünde veriler ve durum tespiti çalışmalarına ilişkin raporlar, Merkez Örgütüne gönderilmeli ve ortak bilgilerin toplanabilmesi için merkez örgütü tarafından standartlar geliştirilmelidir.

b. Eğitim uzmanlığının eğitim lisansı olanlara özgü bir meslek haline getirilmesi genellikle arzu edilmektedir (% 73.7)

Eğitim uzmanlığının eğitsel bilgi ve beceri isteyen bir hizmet alanı olması ve bir formasyonla kazanılması bu hizmetlerin el yordamıyla yapılamıyacağını, hizmette etkinlik için akademik bir yetişme gerektiği çağdaş dünyada artık bir tartışma konusu teşkil etmemektedir.

c. % 57.9 u uzman yardımcılığından uzmanlığa geçişte, süreden çok akademik bir derecenin esas alınmasını önermektedirler. (%34.2) oranında alınan hayır cevabı ise bu mezunların, taşra vilayetlerinde bulunmaları nedeniyle, yüksek lisans yapma olanaklarının bulunmamasındandır.

Mezunların % 84.3 ü yüksek lisans derecesi için uzmanlara bir yıllık izin önermektedir.

d. Mezunlar, genellikle mahalli problemleri saptadıktan sonra, araştırma konularını Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütüne önermek istemektedirler. (%71)

Böyle bir yaklaşım tüm illerden gelen eğitim sorunları, merkez örgütünde toplandıktan sonra, merkez örgütü sorunların çözümlenmesi için illere gerekli araştırma konularını, araçları ve envanter çalışmalarını telkin edebilecektir.

T A B L O : V  
MEZUNLARIN ÖNERİLERİ

- (E) Evet  
(B) Belirsiz  
(H) Hayır  
(C) Cevapsız

(Örnelemeye göre %)

ÖNERİLERİ	İi Millî Eğitim Md. Uzman Yrd.						Halk Eğitim Bşk. Uzman Yrd.						Rehberlik Hizmetleri Uzman Yrd.						Merkez Teşkilatında						Kamu Sektörü									
	E		B		H		C		E		B		H		C		E		B		H		C		E		B		H		C			
	E	B	H	C	E	B	H	C	E	B	H	C	E	B	H	C	E	B	H	C	E	B	H	C	E	B	H	C	E	B	H	C		
1- İllerde uzmanlık büroları gerçekleştirilmelidir.	92.1	5.3	2.6	1	92.3	—	7.7	—	96.2	3.8	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2- Çalışmalar M. E. B. Merkez Örgütü tarafından yönetilmesi ve bunun için okul M. E. Müdürlüğü ve merkez teşkilatı arasında gerekli bağlantılar kurulmalıdır.	97.4	—	—	2.6	92.3	—	7.7	—	100	—	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3- Uzmanlık eğitim lisansı alanlara özgü bir meslek haline getirilmelidir.	73.7	13.2	2.6	10.5	69.2	—	23.1	7.7	80.0	7.7	11.5	—	91.7	8.3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4- Uzman yardımcılığından uzmanlığa geçiş süre meselesi olmaktan çok akademik bir dereceye bağlanmalıdır.	57.9	7.9	34.2	—	61.5	—	38.5	—	57.7	—	38.5	3.8	83.3	—	16.7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5- Yüksek lisans derecesi yapmaları için uzman yardımcılara bir yıl maaşlı izin verilmelidir.	84.2	7.9	—	7.9	84.6	—	15.4	—	88.5	—	7.7	3.8	75	16.7	8.3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6- Alanında mahalli problemleri saptadıktan sonra M. E. B. Merkez Örgütüne önermeliyim	71	7.9	15.8	5.3	92.3	—	7.7	—	92.3	—	—	7.7	91.7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

NOT: % ler örnelemeye göre alınır.

## ii) Halk Eğitim Başkanlıklarında Çalışan Uzman Yardımcıları:

a. Mezunların % 93 ü illerde uzmanlık bürolarının kurulmasını arzu etmektedirler.

Halk eğitim hizmetlerinin daha rasyonel görülmesi için Halk Eğitim Genel Müdürlüğü ile gerekli bağlantılar kurulmasını istemektedirler. (% 82.3)

b. Bu kesimde çalışanlar halk eğitim uzmanlığının, eğitim lisansı olanlara özgü bir meslek haline getirilmesini arzu etmektedirler. (% 62.9)

c. Mezunların % 61.5 i uzman yardımcılığından uzmanlığa geçişin süre meselesi olmaktan çok akademik bir dereceye bağlanmasını arzu etmektedir. (% 38.5) inin hayır diye cevap vermesi, taşra vilayetlerinde bulunmaları nedeniyle yüksek lisans yapma olanaklarının bulunmamasıdır.

Mezunların % 84.6 sı uzman yardımcılarında, yüksek lisans derecesi yapmaları için bir yıl maaşlı izin verilmesini arzu etmesi buna bir kanıt teşkil etmektedir.

d. Araştırma konularının mahalli problemleri saptandıktan sonra merkez örgütüne önerme isteği % 32.3 e ulaşmaktadır.

## iii) Rehberlik Hizmetleri Uzman Yardımcıları:

a. Çoğunluğu illerde uzmanlık bürolarının kurulmasını arzu etmektedir. (% 96.2) % 100 ü Çalışmaların Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü tarafından yönetilmesini ve Merkez Örgütü ile gerekli bağlantının kurulmasını arzu etmektedirler.

Bu ise, Merkez Örgütünde ilgili Araştırma Merkezinin standart araçlar geliştirerek rehberlik hizmetlerinde çalışan uzman yardımcılara göndermesi ile mümkün olacaktır.

b. Mezunların % 80.8 i rehberlik uzmanlığının eğitim lisans alanlara özgü bir meslek haline getirilmesine istemektedir.

Rehberlik uzmanlığının, öğretmenlik yanında bazı eğitsel beceriler isteyen bir meslek olması bu öneriyi haklı çıkarmaktadır.

c. Mezunların % 57.7 si uzman yardımcılığından, uzmanlığa geçişte, süreden çok akademik bir derecenin esas alınmasını istemektedirler. % 38.5 ten alınan hayır cevabı ise taşra illerinde bulunmaları nedeniyle yüksek lisans yapma olanaklarının bulunmamasıdır.

Zira % 88.5 oranında mezun yüksek lisans derecesi için uzman yardımcılarında bir yıl maaşlı izin verilmesini arzu etmiştir.



d. Rehberlik uzmanları mahalli problemleri saptadıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtına önermek istemektedirler. (% 92.8)

iv) Merkez Örgütünde Çalışan Uzman Yardımcıları:

a. Mezunların tümü (% 100) hizmetlerin daha rasyonel görülmesi için uzmanlık bürolarının kurulmasını arzu etmektedirler.

Tümü çalışmaların Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü tarafından yönetilmesini, okul Millî Eğitim Müdürlüğü ve Merkez Örgütü arasında bağlantının kurulmasını arzu etmektedir.

b. % 91.7 si eğitim uzmanlığının, eğitim lisansı alanlara özgü bir meslek haline getirilmesini istemektedir.

c. Uzman yardımcılığından uzmanlığa geçişin süre meselesi olmaktan çok, akademik bir dereceye bağlanması isteği, Merkez Örgütünde (% 83.3) e yükselmektedir. Bu merkez örgütünde çalışanların yüksek lisans yapma olanaklarının bulunmasına bağlanabilir.

d. Merkez Örgütünde çalışanlar da mahalli problemlerin saptandıktan sonra, Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütüne bildirilmesini istemektedirler.

v) Kamu Sektöründe Çalışan Eğitim Uzmanları:

a. Mezunların % 85.7 si eğitim servislerine çeşitli alanlarda yetişmiş eğitimcilerin tayin edilmesini arzu etmektedirler.

b. Mezunların % 57.1 uzmanlığın eğitim lisansı alanlara özgü bir meslek haline getirilmesini istemektedirler. Bu kamu kuruluşlarında geçerli olan her personelin eğitim uzmanlığı yapabileceği görüşünü geçersiz kılmakta, uzmanlığın eğitsel bilgi ve beceri isteyen bir meslek olduğunu göstermektedir.

c. % 71.4 ü uzman yardımcılığından uzmanlığa geçişi süre meselesi olmaktan çok akademik bir dereceye bağlanmasını arzu etmektedir.

d. Kamu kuruluşlarında çalışan uzmanlarda problemleri kendilerinin saptanmasından sonra Genel Müdürlüğü önermek istemektedirler. (% 57.1)

Eğitim Fakültesinde Çalışan Asistanlar.

Görevinize ilgili problemler:

Asistanların yaklaşık olarak üçte biri görevleriyle ilgili bir problemlerinin olmadığını söylemiştir. (% 37.5) Diğerleri ise şu hususları belirtmişlerdir. Yeterince yabancı dil bilmemeleri (% 12.5), rahat

T A B L O : V I  
MEZUNLARIN HİZMET-İÇİ SORUNLARI  
(Örneklerin tümüne göre %)

- (E) Evet  
(B) Belirsiz  
(C) Cevapsız  
(H) Hayır

S O R U N L A R	E	B	H	C
1-Çevrem tarafından benimsendim	59.3	30.2	6.3	4.2
2-Bağlı olduğum Müdür tarafından destek görmekteyim	23.9	18.7	43.8	13.5
3-M.E.B. Merkez teşkilatından gelen direktif ve genelgeler görevime yön vermektedir.	22.9	16.7	47.9	12.5
4-Görevim uzmanlık yönetmeliğine uygundur	29.7	24.5	33.3	12.5
5-Uzmanlık alanında il ölçüsünde problemler saptamaktayım	31.2	7.3	52.1	9.4
6-Henüz illerde uzmanlık büroları kurulmamıştır.	86.4	4.2	3.1	6.3
7-İlk öğretmen okullarında meslek dersleri öğretmenliği yapmaktayım ve bu tüm uzmanlara uygulanmalıdır.	47.4	2.1	45.3	5.2

Not: % ler örnekleme göre alınmıştır.

çalışma olanaklarının bulunmaması (% 12,5), Doktora yapma olanaklarının Türkiye içinde kendi alanları için kısıtlı olması, ayrıca öğretim üyelerinin çoğunluğunun başka yerlerde görevli olması nedeniyle çalışmalarda yapmaları gereken rehberliğin kısıtlı olduğudur. (% 37,5) Ayrıca asistanlar kendileri ile ilgili konularda seslerini duyurmalarının gereği üzerinde durmaktadırlar.

### Öneriler:

Çoğunluğu akademik kariyerde ilerlemek istemektedir. (% 75) Diğerleri ise şu hususları önermişlerdir. Dışarıda doktora yapma olanaklarının sağlanması, akademik rehberliğin daha çok yapılması, tam gün fakültede çalışacak öğretim üyelerinin fakülteye kazandırılmasını önermektedirler. (% 50)

Eğitim Fakültesine öğretmen yetiştiren kurumların bağlanması, böylece öğretmenlik mesleğine ortak standartların sağlanmasını arzu

etmektedirler. Doçentlik tezini eğitim alanında hazırlayacak doktoralı elemanların fakülteye gelmesini istemektedirler.

### Uzmanlığın Fonksiyonu:

Bir eğitim sisteminin başarısı, geniş ölçüde, çalıştırdığı uzmanlık kadrosuna bağlıdır. Eğitim örgütünde kararların subjektif, trival etkilerden kurtarılması bu örgütte bilimsel verilere dayanarak sonuçları öneren uzmanların idari kararları etkilemesine ve karar mekanizmasının gelişmesine katkıda bulunmalarıyla mümkün olacaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı uzun süre, uzmanlık hizmetlerini de öğretim ve memur kadrosu ile yürütme çabası göstermiştir. Bu sebeple teknik hizmetlerde fonksiyonlar etkisiz kalmıştır. Bunun en açık örneği Tes ve Araştırma Bürosunun kurulması, gelişmesi ve sonuç olarak fonksiyon itibarıyla kısırlaşmasıdır.

T A B L O : V I I

### MEZUNLARIN ÖNERİLERİ (Örneklemin tümüne göre %)

- (E) Evet  
(B) Belirsiz  
(H) Hayır  
(C) Cevapsız

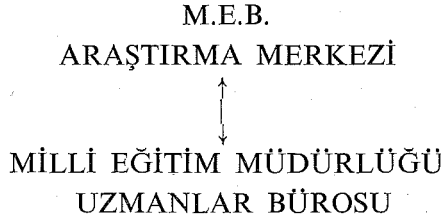
Ö N E R İ L İ R	E	B	H	C
2- İlerde uzmanlık büroları gerçekleştirilmelidir.	92.1	5.3	2.6	1
2- Çalışmalar M.E.B. Merkez Örgütü tarafından yönetilmeli ve bunun için okul M.E. Mü-	93.8		3.1	3.1
3- Uzmanlık eğitim lisans olanlara özgü bir meslek haline getirilmelidir.	82.3	8.3	5.2	4.2
4- Uzman yardımcılığından uzmanlığa geçiş süre meselesi olmaktan çok akademik bir dereceye bağlanmalıdır.	65.5	6.3	27.1	1
5- Yüksek lisans derecesi yapmaları için uzman yardımcılarına bir yıl maaşlı izin verilmelidir.	87.5	4.2	6.2	2.1
6- Alanında mahalli problemleri saptadıktan sonra M.E.B Merkez örgütüne önermeliyim	85.4	5.2	5.2	4.2

% ler örnekleme göre alınmıştır.

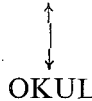
Yenileşme hareketlerinin çalışmaların ve uygulamaların sıhhatli ve verimli olabilmesi için:

- a. Millî Eğitim Bakanlığı
- b. Millî Eğitim Müdürlüğü

c. Uzmanlar bürosu ve okullar arasında gerekli bağlantı kurulması uygun olacaktır. Merkez Örgütünde uzmanlardan gelecek araştırmaları değerlendiren bilimsel bir örgüt teşkil edilebilir. Bu bilimsel örgütün mahallî incelemeleri yönetici, koordine edici, birleştirici, bilgi işleyici ve yapıcı bir fonksiyon olmalıdır. Merkez örgütü belli bir alanda yenileşme hareketlerine giriştiği zaman mevcut durumu değerlendirmek için tüm illerdeki uzmanlardan gerekli bilgileri istemelidir. Aynı şekilde, yenilik hareketlerinin uygulamaya geçmesi içinde bu zorunlu olacaktır.



- Program Geliştirme Uzmanlığı Hizmetleri
- Plânlama ve Yönetim Uzmanlığı Hizmetleri
- Halk Eğitim Uzmanlığı Hizmetleri
- Rehberlik Uzmanlığı Hizmetleri
- Ölçme Değerlendirme Uzmanlığı Hizmetleri
- Özel Eğitim Uzmanlığı Hizmetlerine bakacak ekip



● Uzmanlar Bürosu: Surveyleri merkez teşkilâtının tekliflerine uyarak yapar ve merkeze bildirir. Eğitim Sistemimizin merkezi olması dolayısıyla araştırma tekliflerinin merkezden gelmesi tabiidir. Ancak Merkez Örgütünde uzmanlardan gelecek mahallî sorunları devamlı surette değerlendirmesi zorunludur.

Böyle bir mekanizmanın kurulması için 8 Ocak 1971 Tarihli Resmî Gazetede yayınlanan yönetmeliğe göre uzmanlar bürosunun kurulması ve gerekli tayinlerin yapılarak uzmanlar bürosunun geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Günümüzde eğitimin kapsamı genişlemiş, hizmetlerin görülmesi eğitimde belli bir ihtisas gücü kadrosunun yetişmesini gerekli kılmıştır. Her uzmanın yapacağı görev farklı olup hizmetlerin rasyonel şekilde görülmesi ekip çalışmalarını zorunlu hale getirmiştir. Örneğin: Program geliştirme uzmanından plânlama hizmetleri yapması beklenemez. Aynı şekilde bir uzman diğzerinin görevini yapamayacağına göre Millî Eğitim Bakanlığının illere uzman tayin politikası, mezun olunan bölüme ve ildeki boş uzmanlık kadrolarına göre yapılması uygun olacaktır.

Eğitim uzmanlığını tayin için yapılan sınavlara girecek adaylarda, eğitim lisansı aranması meslekî bir zorunluk olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim uzmanlığı belli bir alan da bilgi ve beceriler istiyen bir meslektir. Eğitim uzmanlığına eğitim lisansı olmayanların tayin edilmesi, lisans alan herkesin öğretmen olabileceği gibi, öğretmenlik mesleğine aykırı ve yanlış olan bir anlayışın uzmanlara da uygulanması anlamına gelmektedir.

● Uzman yardımcılığından uzmanlığa geçişte süre değil fakat eğitimde lisans - üstü derecelerin esas tutulması önerilmektedir. Bunun için uzman yardımcılarında lisans - üstü derecelerin esas tutulması, bunun için uzman yardımcılarında lisans-üstü eğitim yapmaları için bir yıl maaşlı izin verilmelidir, veya kademeli olarak taşradaki uzmanların merkeze tayin edilmeleri genel bir arzu olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Aslında bunun çift taraflı bir fayda sağlayacağı söylenebilir. Bir taraftan taşradaki uzmanlar mahalli sorunların bilinci ile akademik öğrenime devam etmiş olurlar, hemde ihtisaslarını yaptıktan sonra eğitim sorunlarının çözümüne daha etkin bir şekilde katkıda bulunabilirler.

● İncelememizin ortaya çıkardığı diğzer bir hususta Eğitim Fakültesi ile öğretmen yetiştiren kurumlar arasında lisans kademesinde organik bir bağlantı kurulmasıdır. Eğitim Fakültesi öğretmen yetiştiren kurumların öğrencilerinin, öğretmenlik formasyonu aldığı bir kurum olmalıdır. Öğretmen yetiştiren tüm yüksek okullar Eğitim Fakültesinin çatısı altında birleştirilerek bu kurumların eğitim ve öğretim işlerini yönetici koordine edici bir görev yüklenmelidir.

● Fakülte öğrencilerinin uygulama ve inceleme yapmaları için Fakülteye bir veya birden fazla laboratuvar okulunun bağlanması, bu okulların yönetimi ve denetimi Eğitim Fakültesi tarafından yapılması anlamlı öneriler arasındadır.

● Keza Fakültede yaz kurları açılarak öğretmenlerin yaz aylarında hizmet-içi eğitimden geçirildikleri bir merkez olması öneriside, Fakülte kuruluş kanununun gereklerindedir.

Her yeni alanın hizmet ve statüsünün kabulünde karşılaşılan tepkilerle Eğitim Fakültesi mezunlarının da karşılaşması olağandır. Buna karşılık eğitim hizmetlerine uzmanlığın girmesi, eğitim hizmetlerinin, modern eğitim bilimleri açısından ele alınmaya başlanması ve eğitime ilişkin sorunların, bilimsel yöntemlere göre çözümlenme gereğinin anlaşılması vb. hususlar nikbinlik vericidir.

#### KAYNAKLAR

- 1 *Program Geliştirme Komisyon Raporu* 1969
- 2 Eğitim Fakülteleri. *Dünyada ve Türkiye’de*. Eğitim Fakültesi Yayınları Ankara 1967
- 3 *Eğitim Fakültesi Bülteni*, Ankara 1966
- 4 Varış, Doç. Dr. Fatma *Eğitim Sorunları ve Politikamız*. Eğitim Fakültesi Ders Notları, Ankara 1970
- 5 Bursahoğlu, Doç, Dr. Ziya. *Okul İdaresinde Yapı ve Davranış Yenilikleri*. Başnur Matbaası Ankara 1969
- 6 Varış, Doç. Dr. Fatma *Program Geliştirme Teori ve Tennikler Eğitim Fakültesi Yayınları* No: 20

#### YÖNETMELİKLER

- 1 13 Mayıs 1969 İl Eğitim Araçları Merkezi Başkanlığı Yönetmeliği
- 2 13 Mayıs 1969 Milli Eğitim Bakanlığı Merkez ve Taşra Teşkilâtındaki Eğitimle İlgili Uzmanlıklara Atanacaklar Hakkında Yönetmelik
- 3 17 Ekim 1969 Eğitim Fakültesi Lisans-Üstü Öğretim Sınav ve Doktora Yönetmeliği
- 4 8 Ocak 1971 İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uzmanları Borsosu Yönetmeliği